

Lessuggesties voor groep 1 en 2

Op zondag 23 januari 2022 is het Internationale Dag van het Handschrift.
Van woensdag 19 t/m 26 januari is de Nationale Week van het Handschrift.
Deze lesbrief geeft een aantal suggesties rond het motto 'Onthouden? Schrijf 't op!'
Ieder kan zelf bepalen welke suggesties het meest geschikt zijn, afhankelijk van de leeftijdsgroep en de beschikbare tijd.

Welke kleuren kun jij onthouden?

Opdracht: Probeer de kleuren te onthouden, je mag ze straks inkleuren.

Materiaal:

- 1 voorbeeldblad voor de leerkracht
- 2 werkbladen voor de kinderen
- verschillend kleurgerei: wasco, kleurpotloden, vingerverf etc.

Werkwijze:

1. De leerkracht laat de voorbeeldplaat zien en benoemt de kleuren.
2. De kleuters wijzen nu aan wat de leerkracht vraagt: Wat is rood? Wat is groen? Etc.
3. De kleuters gaan nu de kleuren intekenen op werkblad 1 waar ze al steun krijgen van een randje in de goede kleur.
4. De kleuters krijgen nu werkblad 2 in zwart-wit en gaan nu zelf de kleuren erin zetten; weet je nu zelf nog welke kleur waar hoort?

voorbeeldblad

werkblad 1

Het bijbehorende filmpje en de werkbladen vind je op [De Schrijfpladder!](#)

Welke vormen kun jij namaken van klei?

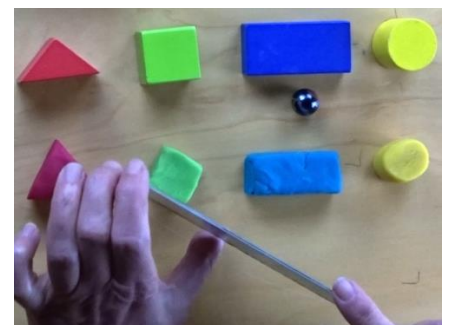
Opdracht: Maak de vormen na van klei.

Materiaal:

- klei
- vormen: bol/knikker, kubus/dobbelsteen, blok, cilinder/slang, driehoek/dak
- liniaal

Werkwijze:

De leerkracht maakt groepjes in de klas en legt bij elk groepje de 5 verschillende vormen neer.

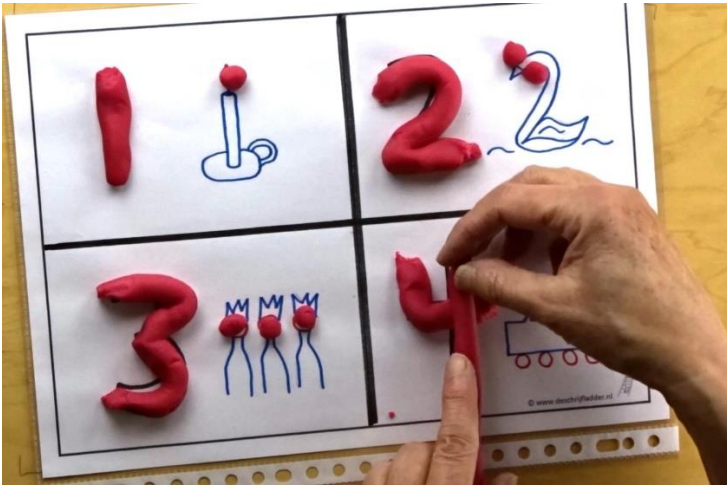

Het bijbehorende filmpje vind je op [De Schrijfpladder!](#)

Handschrift
is bijgeschreven in de Inventaris
Immaterieel Erfgoed Nederland

Groep 2 - Cijfers 1,2,3,4 kleien en onthouden?

Opdracht: Maak de cijfers 1, 2, 3 en 4 van klei, eerst op papier, daarna zonder.

Materiaal:

- klei
- werkblad

Werkwijze:

1. De kinderen maken de cijfers op het werkblad
2. De kinderen maken de cijfers zonder werkblad

Het bijbehorende filmpje en het werkblad vind je op [De Schrijfladder](#)

Deze lesbrief voor groep 1 en 2 is samengesteld door Marjon van Sambeek en Hans Stroes van De Schrijfladder.

Vriendelijk verzoek

Hebben jullie iets met deze suggesties gedaan in deze Nationale Week van het Handschrift?

Wij stellen het zeer op prijs om daar iets over te mogen horen!

Bij voorbaat hartelijk dank!
Platform Handschriftontwikkeling
E-mail: dick.schermer@upcmail.nl
Platform Handschriftontwikkeling/HS/03.01.22

Lessuggesties voor de Middenbouw (6-9 jaar)

Op zondag 23 januari 2022 is het Internationale Dag van het Handschrift.
Van woensdag 19 t/m 26 januari is de Nationale Week van het Handschrift.
Deze lesbrief geeft een aantal suggesties rond het motto '**Onthouden? Schrijf 't op!**'
Ieder kan zelf bepalen welke suggesties het meest in aanmerking komen, afhankelijk van de leeftijdsgroep en de beschikbare tijd.

Ik zie, ik zie....., wat jij maar eventjes zag!

Opdracht: Onthouden welke voorwerpen onder de doek liggen.

De leerkracht heeft een aantal voorwerpen (of plaatjes) voor zich en een ondoorzichtige doek.
Alle kinderen hebben een antwoordblad en potloden van verschillende kleuren voor zich.
Een voorbeeld van een antwoordblad: zie bijlage 1 en 2.

Werkwijze:

1. De leerkracht laat een serie voorwerpen zien, bijv. voertuigen. Bijlage 1, 2
  2. De kinderen (of de leerkracht) benoemen wat ze zien en zoeken het plaatje op het antwoordenblad.
  3. De leerkracht pakt er een paar uit (het aantal is afhankelijk van de leeftijd) en legt die onder de doek.
  4. Welke voorwerpen liggen onder de doek?
  5. De kinderen zetten een kruisje bij de (plaatjes van de) voertuigen die onder het doek liggen.
  6. Herhaal het spel een paar keer met andere combinaties van voertuigen onder de doek.
- Daarna kan de leerkracht de reeks voertuigen uitbreiden, bijv. door beide antwoordbladen in te zetten.
  - Moeilijker is het spel met voorwerpen die geen relatie met elkaar hebben.
  - Makkelijker: kinderen kunnen samenwerken met twee-of drietallen.
  - Variatie: het voertuig omcirkelen of zelfs de vorm natrekken

Emoticons

Opdracht: Teken de emoticon na die de leerkracht laat zien (zie bijlage 3).

Werkwijze:

1. De leerkracht laat kort een emoticon zien.
2. De kinderen proberen de emotie te onthouden en na te tekenen op het formulier van bijlage 4.

Afhankelijk van de groep kan de leerkracht:

- de emoticon korter of langer laten zien
- een makkelijker of moeilijker emoticon laten zien

Met schrijven onthoud je beter!

Opdracht: Toets het motto met je klas.

Vertel de klas dat we dit motto gaan testen: helpt 'opschrijven' inderdaad bij onthouden? Zeg dit niet vooraf, want dan beïnvloed je de leerlingen onbewust om zich meer in te spannen en het te willen onthouden!

Werkwijze:

1. Verdeel de klas in 2 groepen
2. De leerkracht leest 7 tot 10 woorden voor (zie voorbeeldseries)
3. De ene helft van de klas schrijft deze woorden op, de andere helft probeert ze te onthouden. Zie bijlage 5.
4. Alle woorden voorgelezen? Beide groepen proberen zoveel mogelijk woorden te herinneren en schrijven ze op. De groep die opschreef draait het blaadje natuurlijk eerst om!
5. Herhaal stap 1 t/m 4, waarbij de 2 groepen nu wisselen. Lees 10 nieuwe woorden voor.
6. Met elkaar berekenen wat beter heeft gewerkt?

Met schrijven onthoud je beter!

Zonder opschrijven

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

Met opschrijven

1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10

 © 2018 en bezitting. Creatief: www.creatief.nl
Alle rechten voorbehouden.

Voorbeeldseries voor elke poging:

- 10 dicteewoorden per leerjaar aan de eigen taalmethode
- voorbeeldseries:
  - nachtegaal – krokodil – olifant – vogelkooi – telefoon – brievenbus – hondenhek
  - kaarten – poorten – feesten – linten – jurken – liften – roepen
  - ontbijt – ontmoet – onthoud – ontmoet – ontdek – ontsnap – ontstaan – ontspan
  - raam – roem – riem – zien – zon – zijn – klop – klap – klip
  - snoep – stok – slag – stoot – stop – post – stuk – kust – rups
  - jas – afwasborstel – pretpark – koekje – mopperen – geloven – verzameling
- eigen serie woorden

Klasgesprek

Hierna kan de leerkracht de vraag stellen voor een kort klasgesprek.

- Wat is makkelijker om te onthouden: met of zonder eerst opschrijven?
- Welke conclusie trekken we na dit onderzoekje?

Vriendelijk verzoek

Hebben jullie iets met deze suggesties gedaan in deze Nationale Week van het Handschrift?

Wij stellen het zeer op prijs om daar iets over te mogen horen!

Bijvoorbeeld wat er uit het onderzoekje kwam.

Bij voorbaat hartelijk dank!

Platform Handschriftontwikkeling

E-mail: dick.schermer@upcmail.nl

Platform Handschriftontwikkeling/GA&HS/03.01.22

Bron: Baaslevert.nl

Voorbeeldblad voor de leerkracht

Met schrijven onthoud je beter!

Zonder opschrijven

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

Met opschrijven

1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10

Lessuggesties voor bovenbouw PO en VO klas 1-2

Op zondag 23 januari 2022 is het Internationale Dag van het Handschrift.
Van woensdag 19 t/m 26 januari is de Nationale Week van het Handschrift.
Deze lesbrief geeft een aantal suggesties rond het motto 'Onthouden? Schrijf 't op!'
Ieder kan zelf bepalen welke suggesties het meest in aanmerking komen, afhankelijk van de leeftijdsgroep en de beschikbare tijd.

'Als je iets opschrijft, dan onthoud je het beter!'

Opdracht: Schrijf op wat jij daarvan vindt.

Hieronder een aantal weetjes die je kunnen inspireren.

Weetjes

- Koningin Maximá vertelde (t.g.v. haar 50^e verjaardag) aan Matthijs van Nieuwkerk, dat zij vaak aantekeningen maakt, omdat ze het besprokene of gelezene dan beter onthoudt.
- Vakdocent Nederlands Nicky Walkier schreef in De Telegraaf van 22 oktober '21 onder de kop 'Het vak Nederlands moet terug op papier' o.a.: "Typen op een toetsenbord of scherm verdriest hoe langer hoe meer het schrijven met een pen of potlood. En dat is funest voor motoriek, geheugen en brein."
- Terug naar school: Waar laat je al die leerstof? Interview met geheugenprofessor Albert Postma, auteur Josine van Staalduinen.
- Manuel van Loggem noemde het geheugen "De schatkist van ons verstand".
- Louise Erdrich raadde aan: "Het rijm dient het geheugen".

Tegeltjeswijsheid

Opdracht:

Welke tegeltjeswijsheden over 'Schrijven' ken je?

Verzin een eigen tegeltjeswijsheid over 'Schrijven'

En maak er een mooie creatieve tegel van.

Met schrijven onthoud je beter!

Opdracht: Toets het motto met je klas.

In bijlage 1 vind je een leuk formulier om dit met je klas te testen: helpt 'opschrijven' inderdaad bij onthouden.

Zeg dit niet vooraf, want dan beïnvloed je de leerlingen onbewust om zich meer in te spannen en het te willen onthouden!

Werkwijze: Gebruik het werkblad "Met schrijven onthoud je beter!" van Stroes in beweging als uitgangspunt. Ontleen voor elke poging tweemaal 10 dicteewoorden per leerjaar aan de eigen taalmethode.

Met schrijven onthoud je beter!

1. Vouw het blad in de lengte doormidden
2. Je krijgt 20 sec. om de eerste 10 woorden in je op te nemen
3. Draai het blaadje om
4. Schrijf nu aan de achterkant de woorden die je je herinnert
5. Schrijf de tweede rij woorden over
6. Draai het blaadje om
7. Schrijf nu aan de achterkant de woorden die je je herinnert
8. Vergelijk poging 1 en 2: wanneer herinner je meer woorden?

Poging 1 - zonder opschrijven

vaas	
tang	
dief	
gum	
kauw	
bak	
raak	
vaan	
vel	
tien	

Klasgesprek

Hierna kan de leerkracht de vraag stellen voor een kort klasgesprek: Welke conclusie trekken we na dit onderzoekje?

Uitdrukkingen over onthouden & geheugen

Opdracht: Zoek naar uitdrukkingen over onthouden/geheugen en schrijf die op.

Een taal-verrijkende activiteit, waarbij woordenboek/internet goed van pas kan komen. Zie hier enkele vondsten:

- Akte van iets nemen (= er nota van nemen - **onthouden**)
- In de oren knopen (= goed **onthouden**)
- Iets in het oor knopen (= iets goed **onthouden**)
- Iets niet tegen/aan dovemans oren zeggen (= iets wordt erg goed **onthouden**)
- Aanzien doet gedenken (= wat men met eigen ogen gezien heeft, is gemakkelijker te **onthouden**)
- Lange haren, kort **geheugen**. ...
- Iemand iets in het **geheugen** terugroepen.
- Een **geheugen** hebben als een garnaal.
- Zijn **geheugen** op de pijnbank zetten (je dwingen om te spreken, je inspinnen om iets te herinneren.)
- Dat ligt nog vers in het **geheugen**.
- Een leugenaar moet een goed **geheugen** hebben.
- Iets in het **geheugen** inprenten.

Bron: Aforismen over 'onthouden' (Pentagram boekwinkel)

Uitspraken die aanspreken

Opdracht: Schrijf op welke bondige uitspraak jou het meest aanspreekt en waarom?

1. Wat wij in onze jeugd geleerd hebben, onthouden wij het best. *Quintilianus*
2. Als de geschiedenis werd onderwezen in de vorm van verhalen, dan zou het nooit worden vergeten. *Joseph Rudyard Kipling*
3. Op weg naar de wijsheid is de eerste stap stilte; de tweede luisteren; de derde onthouden; de vierde oefenen; de vijfde onderwijzen aan anderen. *Solomon Ibn Gabirol*
4. Wie veel vraagt, zal veel leren en veel onthouden. Francis Bacon

Toelichting

Een toelichting geven tijdens de les over het belang van aantekeningen maken bij het leren en de meerwaarde in vergelijking met alleen luisteren of typen is zinvol en aan te raden. Dit kan natuurlijk ook door een leerling of groepje hun spreekbeurt daarover te laten houden.

Interessante literatuur hierover:

- [Wil je iets beter onthouden? Pak een pen en schrijf het op](#) - Marlies Wijngaarden (29-08-2019)
- [We schrijven steeds minder met de hand, maar het blijft wel belangrijk](#) - Maarten Middelkoop, Caroline van den Heuvel (18-07-2017)
- [Je geheugen trainen is knap, maar er zijn twijfels over het nut ervan](#) - Channah Durlacher (2019)
- Boek 'Waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt' - Douwe Draaisma (2001)
- [De 5 meest gestelde vragen over leren schrijven anno 2020](#) - Groei! Kinderfysiotherapie
- [Waarom handschriftonderwijs belangrijk is: Ontleend aan nieuw onderzoek](#), Erik Ofgang, 2021
- Waarom schrijven met de hand zo belangrijk is en blijft, Topic Nederland, augustus 2021
WWW.TOPICNEDERLAND
- Terug naar school: waar laat je al die leerstof? Interview met geheugenprofessor Albert Postma. Auteur: Josine van Staalduinen/14 mei 2020. [NEMO Kennislink](#).

Vriendelijk verzoek

Hebben jullie iets met deze suggesties gedaan in deze Nationale Week van het Handschrift?

Wij stellen het zeer op prijs om daar iets over te mogen horen!

Bijvoorbeeld:

- een spitsvondige tegeltjeswijsheid
- een kernachtige kijk op het motto
  - een originele uitdrukking
- een speciaal moment in het klasgesprek
- een kort verslag over de activiteit(en)

Bij voorbaat hartelijk dank!
Platform Handschriftontwikkeling
E-mail: dick.schermer@upcmail.nl
Platform Handschriftontwikkeling/DS/03.01.22

Met schrijven onthoud je beter!

1. Vouw het blad in de lengte doormidden
2. Je krijgt 20 sec. om de eerste 10 woorden in je op te nemen
3. Draai het blaadje om
4. Schrijf nu aan de achterkant de woorden die je je herinnert
5. Schrijf de tweede rij woorden over
6. Draai het blaadje om
7. Schrijf nu aan de achterkant de woorden die je je herinnert
8. Vergelijk poging 1 en 2: wanneer herinner je meer woorden?

Poging 1 - zonder opschrijven

vaas	
tang	
dief	
gum	
kauw	
bak	
raak	
vaan	
vel	
tien	

Poging 2 - met opschrijven

prins		
boom		
raam		
bed		
kring		
haas		
schaap		
zijde		
kruk		
struik		

